

หลักการจัดทำและนำเสนองบการเงินสำหรับการรวมกิจการ เงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และส่วนได้เสียในการร่วมค้า

พิมพ์ใจ วีรศุทธากร*

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกล่าวถึงวิธีการบัญชีเกี่ยวกับการรวมกิจการที่มาตราฐานการบัญชีไทยกำหนดให้ถือปฏิบัติในปัจจุบัน ได้แก่วิธีซื้อกิจการ (Purchase Method) และสาเหตุของการยกเลิกวิธีการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรวมกิจการตามวิธีรวมส่วนได้เสีย (Uniting of Interests Method หรือ Pooling of Interests Method) รวมทั้งจะได้กล่าวถึงการกำหนดให้ใช้วิธีราคาทุนในการจัดงบการเงินเฉพาะแทนวิธีส่วนได้เสีย และการกำหนดให้ใช้วิธีปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง (Retroactive) สำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนในกรณีที่กระทำได้ หรืออาจใช้ราคาตามบัญชี ณ วันที่เปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีเป็นราคาทุนเริ่มต้น ณ วันที่เปลี่ยนนโยบายบัญชี รวมไปถึงนิยามของงบการเงินเฉพาะกิจการ ตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 26/2549 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2549 และฉบับที่ 32/2550 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 ตามลำดับ นอกจากนี้จะได้กล่าวถึงข้อดีข้อเสียของวิธีราคาทุน ข้อดีข้อเสียของวิธีส่วนได้เสีย สาเหตุที่ยกเลิกวิธีส่วนได้เสียในการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการ รวมทั้งการนำเสนองบการเงินและข้อพิจารณาในการจัดทำงบการเงิน โดยจำแนกเป็นกรณีการลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และกิจการร่วมค้า ตามลำดับ

* ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

การรวมกิจการ

สำหรับการบันทึกบัญชีเมื่อมีการรวมกิจการตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 (ฉบับปรับปรุง) เรื่อง การรวมกิจการ ซึ่งจะกำหนดให้ถือปฏิบัติสำหรับงบการเงินที่เริ่มต้นในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2551 นั้น มีข้อกำหนดให้ยกเลิกวิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of Interests Method) และให้บันทึกบัญชี โดยใช้วิธีซื้อกิจการ (Purchase Method) โดยไม่มีข้อกำหนดให้เลือกใช้วิธีรวมส่วนได้เสียอีกต่อไป เนื่องจากในโลกของความเป็นจริงไม่มีกิจการสองกิจการใดที่มีขนาด มูลค่ายุติธรรมมูลค่ารวมของสินทรัพย์ หนี้สิน ทุน ใกล้เคียงกันมากจนไม่แตกต่างกันอย่างเป็นสาระสำคัญมารวมกัน และโดยทั่วไปเมื่อรวมกันแล้วมักสามารถระบุตัวผู้ซื้อได้แน่นอน ทราบชัดเจนว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้ควบคุมและบริหารกิจการใหม่ที่เกิดจากการควบรวมต่อไป จึงสมควรใช้วิธีซื้อ (Purchase Method) ในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรวมกิจการ ทั้งนี้การรวมกิจการอาจเป็นไปได้ในหลายลักษณะ เช่น กรณีบริษัท ก รวมกับบริษัท ข กลายเป็นบริษัท ข หรือกรณีบริษัท ก รวมกับบริษัท ข กลายเป็นบริษัท ข หรือแม้กระทั่งกรณีบริษัท ก รวมกับบริษัท ข กลายเป็นบริษัท ค เป็นต้น

ในเรื่องการรวมกิจการนั้น มีประเด็นอีกประการให้ความสนใจรวม 3 ประเด็น ดังนี้

1. การยกเลิกวิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of Interests Method)

ในอดีต วิธีรวมส่วนได้เสียเป็นวิธีการบัญชีที่กำหนดให้ใช้สำหรับการรวมกิจการที่มีขนาดใกล้เคียงกันซึ่งมารวมกิจการกันโดยใช้วิธีลูกหุ้น และเมื่อการรวมกิจการเสร็จสิ้นไม่สามารถระบุตัวผู้ซื้อได้ ทั้งนี้ตามหลักการของวิธีรวมส่วนได้เสียจะถือว่าการรวมกิจการเกิดขึ้นมาตั้งแต่นั้น และกำหนดให้ใช้ราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ หนี้สิน

และทุนของกิจการทั้งสองมารวมกัน ซึ่งค่อนข้างขัดกับแนวทางของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นให้ใช้หลักการของมูลค่ายุติธรรมเป็นหลัก ดังนั้นในปัจจุบันมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศยกเลิกวิธีส่วนได้เสีย ส่งผลให้มาตรฐานการบัญชีไทยที่คิดแนวทางของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเป็นหลักการยกเลิกวิธีการบัญชีเกี่ยวกับการรวมกิจการตามวิธี ส่วนได้เสียเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี แม้เมื่อถึงเวลาที่มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 (ฉบับปรับปรุง) เรื่อง การรวมกิจการ จะมีผลบังคับใช้แล้ว กิจการยังคงสามารถนำแนวคิดของวิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of Interests Method) ไปใช้กับการรวมกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมร่วม ซึ่งเป็นการรวมกิจการที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเพียงรูปแบบทางกฎหมาย แต่ในส่วนของภาระดำเนินงาน โครงสร้างต่างๆ และการควบคุมยังคงเดิม กล่าวคือ หลังจากการรวมกิจการแล้ว ไม่มีฝ่ายใดควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสำคัญของวิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of Interests Method) นั่นคือ เปลี่ยนแปลงเฉพาะรูปแบบทางกฎหมายแต่ไม่เปลี่ยนแปลงเนื้อหาหลักในการควบคุม (Change in form but not in substance)

2. การควบคุมร่วม (Common Control)

การควบคุมร่วม¹ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการควบคุมกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจตามที่ตกลงไว้ในสัญญา และการควบคุมร่วมดำรงอยู่ต่อเมื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ทางการเงินและการดำเนินงานในกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากผู้ร่วมค้าซึ่งมีส่วนร่วมในการควบคุม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การควบคุมร่วมก็คือการควบคุมที่อยู่ภายใต้กลุ่มผู้ถือหุ้นเดียวกันนั่นเอง

1 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม”, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ, ธันวาคม 2550), หน้า 8.

ยกตัวอย่างกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมร่วม เช่น กรณีบริษัท ก ถือหุ้น และมีฐานะเป็นบริษัทใหญ่ของบริษัท ข และบริษัท ค ต่อมาบริษัท ข และบริษัท ค ได้ควบรวมกัน ถือว่าเป็นการควบรวมกันของกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน หรือกรณีนิติบุคคลสองแห่งที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวกัน กรรมการผู้มีอำนาจคนเดียวกัน มาควบรวมกัน ก็ถือว่าเป็นการควบรวมกันของกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน เป็นต้น ในกรณีการควบรวมของสองกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมร่วมเช่นนี้ สามารถนำหลักการของวิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of Interests Method) มาประยุกต์ใช้ในการบันทึกรายการบัญชีสำหรับเหตุการณ์เชิงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 ที่ไม่ครอบคลุมถึงการควบรวมธุรกิจของกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมร่วม (Common Control) ที่นำวิธีการที่คล้ายคลึงกับวิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of Interests Method) มาถือปฏิบัติได้

3. ค่าความนิยม (Goodwill)

ในอดีตมาตรฐานการบัญชีไทย อนุญาตให้ตัดจ่ายค่าความนิยมได้ แต่มีระยะเวลาไม่เกิน 20 ปี แต่เมื่อมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 (ฉบับปรับปรุง) เริ่มใช้ การรวมกิจการ มีผลบังคับใช้ จะไม่อนุญาตให้มีการตัดจ่ายค่าความนิยมอีกต่อไปเช่นเดียวกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากค่าความนิยมเป็นมูลค่าที่เกิดจากผลพนัก (Synergy) อันเป็นผลจากการรวมธุรกิจ ซึ่งเป็นประโยชน์ที่เกิดจากการใช้สินทรัพย์ร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มรายได้รวม ลดค่าใช้จ่ายรวม และเพิ่มกำไรรวมของกลุ่มกิจการ ทั้งนี้โดยทั่วไปมักคำนวณมูลค่าของค่าความนิยมได้จากผลต่างระหว่างจากราคาตามบัญชีกับมูลค่าที่ผู้ซื้อจ่ายเงินซื้อ ซึ่งหลังจากแยกพิจารณาทรัพย์สินแต่ละอย่างแล้วนั้น หากพบว่าผู้ซื้อจ่ายเงินซื้อกิจการ ด้วยราคาที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของกิจการ และมูลค่าที่เหลือดังกล่าวไม่สามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือเพื่อรับรู้เป็นรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนใน

งบการเงินได้แล้ว เช่น มูลค่าของเครื่องหมายการค้า เป็นต้น มูลค่าคงเหลือดังกล่าวจะถือเป็นค่าความนิยม ซึ่ง เป็นมูลค่าที่ผู้ซื้อไม่สามารถระบุเข้าเป็นมูลค่าของทรัพย์สินรายการหนึ่งรายการใดได้หลังจากการรวมกิจการ

ปัจจุบัน ค่าความนิยมที่แสดงไว้ในงบการเงินมักคำนวณได้จากส่วนต่างระหว่างเงินที่จ่ายซื้อกิจการกับมูลค่าสุทธิของส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งค่าความนิยมที่คำนวณได้จากวิธีนี้เป็นสาเหตุให้ค่าความนิยมที่แสดงไว้สูงเกินไป ดังนั้น เมื่อมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 33 (ฉบับปรับปรุง) เรื่อง การรวมกิจการมีผลบังคับใช้ ซึ่งมีผลให้ต้องหยุดตัดค่าความนิยมเป็นค่าใช้จ่ายแล้ว กิจการจะต้องทบทวนค่าความนิยมใหม่ก่อนหยุดตัดค่าความนิยมเป็นค่าใช้จ่ายและแสดงยอดคงเหลือไว้ในสินทรัพย์ในงบดุล นอกจากนั้น ยังมีให้กิจการตัดค่าความนิยมเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่มีการรวมกิจการ เนื่องจากขัดกับมาตรฐานการบัญชี

ประเด็นการทบทวน เพื่อให้ทราบสาเหตุที่ค่าความนิยมอาจแสดงไว้สูงเกินไป มีดังต่อไปนี้

1. สินทรัพย์บางรายการของกิจการผู้ซื้ออาจแสดงไว้มูลค่าที่ต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรม จึงจำเป็นต้องแจกแจงมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทุกรายการของกิจการที่ถูกซื้อ เพื่อให้ทราบมูลค่าที่ต้องปรับลดค่าความนิยมมาแสดงเป็นมูลค่าสินทรัพย์ดังกล่าวแทน

2. สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดภายในองค์กรซึ่งมาตรฐานการบัญชียังไม่อนุญาตให้บันทึกเป็นสินทรัพย์ แต่รายการดังกล่าวมีค่าในสายตาของผู้ซื้อและผู้ซื้อต้องยอมจ่ายเงินเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมา เช่น รายชื่อลูกค้า ความสามารถของทีมบริหาร ทรัพยากร ความเป็นต้น

3. สินทรัพย์หรือหนี้สินภาษีเงินได้รอตัดบัญชีที่อาจมีอยู่ในกิจการและยังไม่ได้บันทึกบัญชีแสดงไว้ในงบดุล แต่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อผู้ซื้อ บางกิจการเห็นได้ชัดจากผลขาดทุนสะสมยกมา ไม่เกินห้าปี ซึ่งสามารถใช้หักเป็นค่าใช้จ่ายในทางภาษีได้และอาจนำมาพิจารณาคำนวณมูลค่าที่ตั้งขึ้นเป็นสินทรัพย์ภาษีเงินได้รอตัดบัญชีในกรณีที่เข้าเงื่อนไข

อย่างไรก็ดี มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศกำหนดให้ทดสอบการด้อยค่าของค่าความนิยมทุกสิ้นงวด หากพบว่าการด้อยค่า กิจการต้องบันทึกผลขาดทุนจากการด้อยค่าในงวดบัญชีที่เกิด การด้อยค่าขึ้น ซึ่งหลังจากการรวมกิจการแล้ว หากต่อมาภายหลังพบว่าการด้อยค่าของกิจการให้พิจารณาปรับลดค่าความนิยมเป็นอันดับแรก

สำหรับกรณีที่ค่าความนิยมติดลบซึ่งเกิดขึ้นเพราะผู้ซื้อสามารถซื้อกิจการได้ในราคาต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมของกิจการที่ซื้อมา อาจเพราะผู้ซื้อใช้อำนาจการต่อรองสูงกว่าผู้ขายมาก ให้พิจารณามูลค่าของสินทรัพย์ทุกรายการใหม่ หากมูลค่าสินทรัพย์ทุกรายการแสดงไว้ถูกต้องแล้ว อาจพิจารณำบันทึก ค่าความนิยมติดลบเป็นรายได้ในงบกำไรขาดทุน เพราะการแสดงค่าความนิยมเป็นสินทรัพย์ด้วยยอดติดลบในงบดุลนั้น ขัดกับแม่บทการบัญชี ทั้งนี้ การรับรู้รายได้ อันเนื่องมาจากการตัดบัญชีค่าความนิยมติดลบถือเป็นรายการประเภทที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในงบกำไรขาดทุน ซึ่งผู้ใช้งบการเงินควรเข้าใจถึงที่มาของรายได้ประเภทนี้ รวมถึงผลกระทบต่อกำไรสุทธิของงวดบัญชีดังกล่าวด้วย

เงินลงทุนในบริษัทย่อย

ประเด็นสำคัญของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ ที่ให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2550 เป็นต้นไปนั้น ได้แก่เรื่อง การเปลี่ยนแปลงเรื่องเกณฑ์การวัด งบการเงินรวม กล่าวคือ ไม่ยึดหลักสัดส่วนการถือหุ้น อีกต่อไป แต่ให้ยึดหลักอำนาจการควบคุม เช่น การส่งบุคลากรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารการตัดสินใจที่สำคัญด้านการเงินและการบริหาร บริษัทลงทุนให้กู้ยืมเงินเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นแหล่งเงินทุนหลักแต่เพียงผู้เดียว เป็นต้น ดังนั้น

บริษัทใหญ่อาจไม่มีบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อย ก็อาจมีเพียงเล็กน้อย แต่มีเงินให้กู้จำนวนมาก จนพอแล้ว บริษัทใหญ่นั้นเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนหลักของบริษัทย่อย เป็นกรณีที่ถือได้ว่าบริษัทใหญ่มีความควบคุมบริษัทย่อยตามกรณีดังกล่าว เป็นต้น

นอกจากนั้น มาตรฐานการบัญชีไทยยังกำหนดให้บริษัทใหญ่ต้องจัดทำงบการเงินเฉพาะ (Separate Financial Statement) ตามวิธีราคาทุน (Cost Method) ไม่รับรู้ส่วนแบ่งกำไรขาดทุนของบริษัทย่อย ไม่รับรู้การดำเนินงานที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลาหรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของผู้อถือหุ้น เช่น ผลกระทบจากการรับรู้รายการที่ขึ้นที่ตรงไปยังส่วนของผู้ถือหุ้น ได้แก่ รายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากเงินลงทุน การตีราคาสินทรัพย์เพิ่ม เป็นต้น ทั้งนี้บริษัทใหญ่จะไม่รับรู้การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิของบริษัทย่อย ยกเว้นส่วนที่เบ่งเงินปันผล และบริษัทใหญ่ยังต้องจัดทำงบการเงินรวมตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity Method) หรือที่อาจเรียกว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line Consolidation) เหมือนเดิม ทั้งนี้ผู้ใช้งบการเงินจะได้รับประโยชน์มากขึ้นเนื่องจากงบการเงินเฉพาะที่จัดทำขึ้นตามวิธีราคาทุนและงบการเงินรวมที่จัดทำขึ้นตามวิธีส่วนได้เสียจะแสดงกำไรไว้ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะในกรณีที่บริษัทย่อยมีกำไรสุทธิมากแต่ยังมิได้ประกาศจ่ายปันผล

สำหรับเรื่องหลักการบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในบริษัทย่อยนั้น มีประเด็นหลักที่ควรให้ความสนใจรวม 9 ประเด็นดังนี้

1. การกำหนดให้ใช้วิธีราคาทุนในการจัดทำงบการเงินเฉพาะแทนวิธีส่วนได้เสีย

งบการเงินเฉพาะกิจการ (Separate Financial Statements)² หมายถึง งบการเงินที่นำเสนอโดยบริษัทใหญ่หรือโดยผู้ลงทุนในบริษัทร่วม หรือโดยผู้ร่วมค้าใน

2 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “ประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 32/2549 เรื่อง คำอธิบายมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (ย่อหน้าที่ 27) และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม (ย่อหน้า 11)”, (กรุงเทพฯ, พฤศจิกายน 2549).

กิจการที่ควบคุมร่วมกันซึ่งการบันทึกบัญชีเงินลงทุนเป็นไปตามเกณฑ์ส่วนได้เสียโดยตรง (Direct Equity Interest) มิใช่ตามเกณฑ์ของผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นและสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุน

ปัจจุบันมาตรฐานการบัญชีไทยไม่อนุญาตให้นำเสนองบการเงินเฉพาะกิจการของเงินลงทุนในบริษัทย่อยตามวิธีส่วนได้เสีย รวมทั้งไม่อนุญาตให้รับรู้เงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการตามวิธีส่วนได้เสีย ทั้งนี้มีประเด็นที่ควรพิจารณาถึงสาเหตุของการกำหนดยกเลิกวิธีส่วนได้เสียและกำหนดให้ใช้วิธีราคาทุน ดังต่อไปนี้

เพื่อมุ่งวัดผลตอบแทนจากเงินลงทุน

วัตถุประสงค์ข้อนี้เกิดจากความความต้องการให้งบการเงินเฉพาะมุ่งแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทใหญ่ ผู้ลงทุน หรือผู้ร่วมค้าในกิจการที่ควบคุมร่วมกันโดยเฉพาะจริงๆ โดยไม่รับเอาฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทผู้ถูกลงทุนมารวมด้วย ทั้งนี้ยกเว้นเฉพาะ เงินปันผลที่ได้รับจริงจากการลงทุน ซึ่งถือว่าเป็นไปตามเกณฑ์ส่วนได้เสียโดยตรงมิใช่ตามเกณฑ์ของผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นและสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุน

เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการนำเสนอข้อมูลทางการเงิน

วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการลดความซ้ำซ้อนในการนำเสนอข้อมูลในรายงานทางการเงิน เนื่องจากงบการเงินเฉพาะที่จัดทำขึ้นตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัด (One-line Consolidation) และงบการเงินรวมที่จัดทำขึ้นตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกว่าตามเกณฑ์

รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line Consolidation) นั้นจะแสดงผลกำไรและส่วนของผู้ถือหุ้นด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน เพียงแต่องค์ประกอบเฉพาะมิได้นำสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทย่อยมารวมแสดงด้วย แต่ได้นำผลการ

เปลี่ยนแปลงสุทธิในส่วนของเจ้าของของบริษัทย่อยมาแสดงไว้ในงบการเงินเฉพาะของกิจการด้วยการเพิ่มมูลค่าของเงินลงทุนในงบดุลตามอัตราส่วนที่บริษัทใหญ่ถือหุ้นในบริษัทย่อย และแสดงรายได้จากเงินลงทุนในบริษัทย่อยไว้ในงบกำไรขาดทุนของบริษัทใหญ่ตามสัดส่วนที่บริษัทใหญ่ถือหุ้นในบริษัทย่อย จึงสรุปได้ว่าการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity Method) หรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัด (One-line Consolidation) นั้นก็แสดงฐานะการเงินงบกำไรขาดทุนเฉพาะกิจการเท่ากับกำไรในงบการเงินรวมของกลุ่มกิจการตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity Method) หรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line Consolidation) ทั้งนี้ จึงไม่จำเป็นต้องนำเสนอทั้งงบการเงินเฉพาะตามวิธีส่วนได้เสียและงบการเงินรวมที่จัดทำขึ้นตามวิธีส่วนได้เสียเพราะถือว่าเป็นงบการเงินที่แสดงผลกำไรเท่ากัน ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลที่ซ้ำซ้อนแก่ผู้ใช้งบการเงิน

สรุปคือ เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้มีข้อมูลมากยิ่งขึ้นในารตัดสินใจ เพราะการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการตามวิธีราคาทุน (Cost Method) และการจัดทำงบการเงินรวมตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity Method) หรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line Consolidation) ย่อมทำให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบทั้งผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของบริษัทใหญ่ บริษัทผู้ลงทุน หรือผู้ร่วมค้าเพียงอย่างเดียว โดยยังไม่พิจารณาถึงผลการดำเนินและฐานะการเงินรวมของกลุ่มกิจการ ซึ่งมุ่งเน้นประสิทธิผลในการลงทุนที่พิจารณาเฉพาะผลตอบแทนจากการลงทุนส่วนที่ได้รับกลับมายังบริษัทใหญ่จริงในรูปของเงินปันผล และในขณะเดียวกันผู้ใช้งบการเงินก็จะได้ทราบถึงมูลค่าของเงินลงทุนเริ่มแรกที่ลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วมหรือกิจการร่วมค้าดังกล่าว ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ได้รับผลตอบแทนกลับมาในรูปของเงินปันผลอีกด้วย

นอกจากนั้นหากผู้ใช้งบการเงินต้องการทราบผลการดำเนินงานโดยรวมของกลุ่มกิจการ ซึ่งเป็นกรณีที่บริษัทใหญ่ บริษัทผู้ลงทุน หรือผู้ร่วมค้าได้รวมเอาผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นและสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุนเข้ากับผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกลุ่มกิจการทั้งหมดด้วย ผู้ใช้งบการเงินก็สามารถพิจารณาข้อมูลนี้ได้จากงบการเงินรวมที่จัดทำขึ้นตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line consolidation) ที่มาตรฐานการบัญชีไทยกำหนดให้จัดทำ และหากต้องการพิจารณาผลการดำเนินงานของกิจการว่าเกิดจากส่วนงานทางธุรกิจที่มีความเสี่ยงและผลตอบแทนแตกต่างกันอย่างไร โดยต้องการพิจารณาแยกจากกันตามพื้นที่ ตามโครงการ ตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ ผู้ใช้งบการเงินก็สามารถพิจารณาข้อมูลดังกล่าวได้จากรายงานทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน โดยพิจารณาได้จากหมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นต้น

2. วิธีการบัญชีสำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน

สำหรับกรณีที่ต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนในการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการนั้น อันที่จริงแล้วบริษัทใหญ่จำเป็นต้องปรับปรุงรายการต่างๆ ในงบการเงินตามวิธีบัญชีย้อนหลัง (Retroactive) เสมือนหนึ่งใช้วิธีราคาทุนมาตั้งแต่ต้น เพื่อคุณสมบัติในการเปรียบเทียบงบการเงิน แต่อาจส่งผลให้กำไรสะสมลดลงมากอาจถึงขั้นขาดทุนสะสม ซึ่งบางกิจการอาจประสบปัญหาทางการเงินทางปฏิบัติอันอาจถึงขั้นเข้าข่ายการจ่ายปันผลต่างๆ ที่มีผลขาดทุน และในแง่การติดต่อกับสถาบันการเงินที่อาจมีปัญหาก็เพราะส่วนของผู้ถือหุ้นลดลง เป็นผลให้อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E

ratio) สูงขึ้นซึ่งอาจสูงเกินกว่าระดับความเสี่ยงที่สถาบันการเงินกำหนด นอกจากนั้นบางกิจการอาจไม่สามารถหาข้อมูลเพื่อมาปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังได้ ดังนั้นทางปฏิบัติ บางกิจการจึงเลือกใช้วิธีป้อนทับเป็นพื้นไป (Perspective) ซึ่งสภาวิชาชีพบัญชีได้ให้ทางออกในการปฏิบัติเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนไว้ในประกาศของสภาวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 26/2549 ฉบับลงวันที่ 11 ตุลาคม 2549

“เมื่อเสนองบการเงินเพื่อการ ให้บริษัทใหญ่ที่มีการลงทุนในบริษัทย่อย กิจการที่มีอำนาจควบคุมร่วม และบริษัทร่วมที่สังกัดกันเป็น “การถือเพื่อขาย” (held for sale) ให้บริษัทใหญ่บันทึก เงินลงทุนดังกล่าวตามวิธีราคาทุน หรือใช้มูลค่าการรับรู้และการวัดมูลค่าตราสารการเงิน (เมื่อมีการประกาศใช้) ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนสามารถกระทำได้สำหรับงบการเงินปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นไป โดยให้ปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง (ถ้ากระทำได้) หรืออาจจะใช้ราคาตามบัญชี ณ วันที่เปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีเป็นราคาทุนเริ่มต้น ณ วันที่เปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชี โดยจะต้องคำนึงถึงรายการที่ได้บันทึกตามวิธีส่วนได้เสียไปแล้วจะต้องไม่นำมาบันทึกซ้ำอีกในเวลาต่อมา เช่น การบันทึกกำไรจากบริษัทย่อยไว้แล้ว และหลังจากเปลี่ยนนโยบายบัญชีเป็นวิธีราคาทุน บริษัทย่อยจ่ายเงินปันผลมาให้บริษัทใหญ่ต้องไม่บันทึกเงินปันผลรับนั้นเป็นรายได้ซ้ำอีก แต่ให้นำไปปรับปรุงเงินลงทุนที่ยกมาแทน สำหรับกิจการที่ไม่ประสงค์จะใช้วิธีราคาทุนในปี พ.ศ. 2549 ก็ให้ใช้วิธีส่วนได้เสียไปตามเดิมจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2549 และให้ใช้วิธีราคาทุนเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป”³

3 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “ประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 26/2549 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินทุนในบริษัทย่อย (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1)”, (กรุงเทพฯ, ตุลาคม 2549).

3. ผลกระทบต่อการเงินเฉพาะกิจการจากการเปลี่ยนจากวิธีส่วนได้เสียไปเป็นวิธีราคาทุน

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการกำหนดให้ใช้วิธีราคาทุนในการจัดทำงบการเงินเฉพาะแทนวิธีส่วนได้เสียและการกำหนดให้มีทางเลือกในการใช้วิธีการบัญชีสำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน อาจสรุปได้ดังนี้

3.1 ผลกระทบต่อการพิจารณาจ่ายปันผล

อาจส่งผลกระทบให้มีการจ่ายปันผลลดลงบ้าง เนื่องจาก กิจการส่วนใหญ่ในประเทศไทยพิจารณาจ่ายปันผลจากกำไรในงบการเงินเฉพาะ มิได้พิจารณาจ่ายจากกำไรรวมของกลุ่มกิจการ และในการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการตามวิธีราคาทุนอาจเป็นสาเหตุให้แสดงกำไรสุทธิไว้ต่ำกว่าการใช้วิธีส่วนได้เสีย ในกรณีที่บริษัทย่อยมีกำไรแต่ยังมิได้ประกาศจ่ายปันผล เป็นต้น

3.2 ผลกระทบต่อราคาหุ้น

อาจส่งผลให้ราคาหุ้นลดลง เพราะมีการจ่ายปันผลลดลง เนื่องจากกำไรสุทธิในงบการเงินเฉพาะตามวิธีราคาทุนต่ำกว่ากำไรสุทธิในงบการเงินเฉพาะที่จัดทำขึ้นตามวิธีส่วนได้เสีย แต่ในตลาดที่ผู้ลงทุนมีความรอบรู้สูง อาจไม่ส่งผลกระทบต่อราคาหุ้น เนื่องจากผู้ลงทุนมีความรู้ว่ามีกำไรจ่ายปันผลลดลงเพราะปรับเปลี่ยนวิธีการคำนวณกำไรสุทธิในงบการเงินเฉพาะกิจการ ก็เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ เพราะกิจการจะจ่ายปันผลโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพที่แท้จริงของเงินลงทุน โดยเฉพาะในกรณีของ Holding Company ซึ่งหมายถึง บริษัทที่มีการประกอบธุรกิจโดยการถือหุ้นในบริษัทอื่นๆ และไม่มีการประกอบธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญเป็นของตนเอง ย่อมสามารถรักษามูลค่าของกิจการไว้ได้ในระยะยาว

3.3 ผลกระทบต่อสภาพัฒน์ของบริษัทใหญ่

อาจส่งผลกระทบต่อสภาพัฒน์รวมของกลุ่มกิจการลดลง เนื่องจากกิจการต้องปรับลดมูลค่าเงินลงทุนให้แสดงไว้ในวิธีราคาทุนแล้ว จะไม่รับรู้เอาผลการดำเนินงานของบริษัทย่อยเข้ามารวมกับเงินลงทุนในบริษัทย่อยด้วย จากเดิมที่แสดงมูลค่าเงินลงทุนที่รวมเอาผลการดำเนินงานของ

บริษัทย่อยเข้ามารวมในบัญชีเงินลงทุนด้วยตามหลักการถือหุ้นซึ่งหากมีบริษัทย่อยมีผลกำไรสุทธิ เงินลงทุนของบริษัทย่อยที่แสดงไว้ตามวิธีส่วนได้เสียจะมีมูลค่าสูงกว่าเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่แสดงไว้ตามวิธีราคาทุน

3.4 ผลกระทบต่อการประเมินของบริษัทใหญ่

อาจส่งผลให้กำไรสะสมของบางกิจการแปรสภาพเป็นขาดทุนสะสม เนื่องจากบริษัทย่อยอยู่ระหว่างการขยายกิจการ โดยบริษัทใหญ่ยังมิได้ประกาศจ่ายปันผล ในขณะที่บริษัทใหญ่รับรู้รายได้จากเงินลงทุนในบริษัทย่อยทุกงวดบัญชี ดังนั้น เมื่อบริษัทใหญ่ต้องใช้วิธีปรับยอดกำไรสุทธิสำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียไปเป็นวิธีราคาทุนทำให้บริษัทใหญ่ต้องกลับรายการรับรู้รายได้จากเงินลงทุนในบริษัทย่อยทั้งหมด

4. ข้อดีและข้อเสียของการใช้วิธีราคาทุน (Cost method) ในการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการ

วิธีราคาทุน(Cost method) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการแสดงผลฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของผู้ลงทุนเป็นหลัก และแสดงส่วนแบ่งกำไรขาดทุนจากสิ่งที่ไปลงทุนจากเงินปันผลที่ได้รับจริงที่จ่ายกลับคืนกลับมายังบริษัทผู้ลงทุน ซึ่งวิธีราคาทุนมีทั้งข้อดีและข้อเสียดังต่อไปนี้

ข้อดีของวิธีราคาทุน

มุ่งเน้นการแสดงผลประสิทธิภาพที่แท้จริงของผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าการถ่ายเทเงินปันผลมายังบริษัทผู้ลงทุนเมื่อใด ทำให้ผู้ลงทุนสามารถคาดการณ์การจ่ายปันผลในอนาคตได้แม่นยำขึ้น และนำมาเป็นข้อพิจารณาร่วมในการพิจารณาจ่ายปันผลของบริษัทผู้ลงทุนเองได้อีกด้วย

ข้อเสียของวิธีราคาทุน

ยังไม่สามารถป้องกันปัญหาการตกแต่งกำไรระหว่างกิจการที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรืออยู่ภายใต้การควบคุมร่วม เช่นเดียวกับกับวิธีส่วนได้เสีย ยกตัวอย่างเช่น บริษัทแม่อาจมีกำไรสูงมาก เพราะบริษัทแม่ขายสินค้าหรือ

สินทรัพย์มูลค่าสูงให้บริษัทลูก บริษัทแม่ได้รับรู้กำไรจากการขายทรัพย์สินดังกล่าวให้บริษัทลูกเข้าสู่งบกำไรขาดทุนของตนเองไปแล้ว ในขณะที่บริษัทลูกยังมีได้ขายทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่นที่อยู่นอกกลุ่มกิจการ เป็นต้น ซึ่งในบางกรณีอาจเป็นการสร้างกำไรเทียมให้แก่กิจการผู้ขายทรัพย์สิน เป็นผลให้งบการเงินเฉพาะมีกำไรสูงมากในขณะที่เมื่อจัดทำงบการเงินรวมของกลุ่มกิจการแล้ว กำไรที่แสดงในงบกำไรขาดทุนรวม หรือกำไรสะสมในงบดุลรวมเหลือเพียงนิดเดียว นอกจากนั้นกิจการยังพิจารณาจ่ายปันผลจากกำไรในงบการเงินเฉพาะ ที่แสดงกำไรด้วยจำนวนเงินที่สูงมากเพราะเกิดจากการสร้างกำไรเทียม เป็นสาเหตุของการพิจารณาจ่ายปันผลจากกำไรที่ยังไม่เกิดจริง นั่นคือการจ่ายปันผลต่างๆ ที่ไม่มีความสามารถที่แท้จริงในการจ่ายปันผล ซึ่งในที่นี้เงินสดสำหรับจ่ายปันผลควรมาจาก Free Cash flow ซึ่งหมายถึงกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหลังหักรายจ่ายฝ่ายทุน แต่กิจการกลับนำเงินที่ได้จากการกู้ยืม หรือเงินที่ได้จากการเพิ่มทุนแต่ยังไม่ได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์มาจ่ายปันผล อาจส่งผลโดยตรงให้มูลค่าที่แท้จริงของกิจการผู้จ่ายปันผลลดลง

ในอดีต เมื่อปี พ.ศ. 2537 จึงมีการกำหนดให้ใช้วิธีส่วนได้เสียเพื่อป้องกันการตกต่างกำไร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการให้มีการตัดรายการระหว่างกันอันจะลดปัญหาจากการจ่ายปันผลจากกำไรเทียม โดยที่ไม่มีความสามารถที่แท้จริงในการจ่ายปันผลดังกรณีที่กล่าวมาข้างต้น

5. ข้อดีและข้อเสียของวิธีส่วนได้เสีย (Equity method) ในการจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการ

วิธีส่วนได้เสีย (Equity method) หรือที่เรียกได้อีกวิธีหนึ่งว่าเป็นการจัดทำงบการเงินตามเกณฑ์รวมบรรทัดเดียว (One-line consolidation) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความสามารถที่แท้จริงในการลงทุน ความสามารถในการควบคุม การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน และการที่ไปลงทุน ส่วนแบ่งที่ได้รับจากตัวเลขทาง

บัญชีของบริษัทใหญ่ ผู้ลงทุนในบริษัทร่วม หรือร่วมค้า ในกิจการที่ควบคุมร่วมกันแล้วแต่กรณี โดยสรุปเป็นรายได้หรือผลขาดทุนจากการลงทุนไว้เพียงบรรทัดเดียวในงบกำไรขาดทุนของบริษัทใหญ่ ผู้ลงทุนในบริษัทร่วม หรือผู้ร่วมค้าในกิจการที่ควบคุมร่วมกัน ซึ่งวิธีส่วนได้เสีย (Equity method หรือ One-line consolidation) มีทั้งข้อดีและข้อเสียดังต่อไปนี้

5.1 ข้อดีของวิธีส่วนได้เสีย

สามารถป้องกันการจัดทำกำไร เพราะมีข้อกำหนดให้มีการตัดรายการระหว่างกัน

5.2 ข้อเสียของวิธีส่วนได้เสีย

มิได้มุ่งเน้นการแสดงผลประสิทธิภาพที่แท้จริงของผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน เพราะรายได้ที่รับรู้เข้ามาในงบกำไรขาดทุนควบคู่กับการบันทึกการเปลี่ยนแปลงสุทธิในส่วนของเจ้าของเข้าสู่บัญชีเงินลงทุนนั้น มิได้สะท้อนข้อได้ที่ผู้ลงทุนได้รับจริงในรูปของเงินปันผล ในบางกรณีผู้ลงทุนบันทึกผลตอบแทนจากการลงทุนมาตลอดโดยยังไม่เคยได้รับเงินปันผลจากกิจการที่ไปลงทุน แม้แต่ครั้งเดียว เพราะกิจการที่ไปลงทุนอยู่ในช่วงของการเจริญเติบโต ต้องนำเงินไปลงทุนต่อตลอดเวลา จึงไม่มีเงินสดเหลือเพียงพอแก่การจ่ายปันผล

6. วันที่ในงบการเงินของกลุ่มกิจการที่นำมาจัดทำงบการเงินรวม

งบการเงินของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยที่นำมาจัดทำงบการเงินรวมนั้น ต้องมีวันที่ในงบการเงินวันเดียวกัน หากวันที่ในงบการเงินของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยแตกต่างกัน บริษัทย่อยจะต้องจัดทำงบการเงินเพิ่มเติมเพื่อให้งบการเงินนั้นมีวันที่เดียวกันกับงบการเงินของบริษัทใหญ่เพื่อประโยชน์ในการจัดทำงบการเงินรวม เว้นแต่จะไม่สามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติ หากงบการเงินของบริษัทย่อยที่นำมาจัดทำงบการเงินรวมมีวันที่ในงบการเงินแตกต่างจากวันที่ในงบการเงินของบริษัทใหญ่ กิจการต้องปรับปรุงผลกระทบของรายการบัญชีหรือเหตุการณ์ที่มีนัยสำคัญ (Significance) ที่เกิดขึ้นระหว่าง

วันที่ในงบการเงินของบริษัทย่อยกับวันที่ในงบการเงินของบริษัทใหญ่ อย่างไรก็ตาม งบการเงินของบริษัทย่อยและบริษัทใหญ่นำมาจัดทำงบการเงินรวมอาจมีวันที่ในงบการเงินแตกต่างกันได้ไม่เกินกว่า 3 เดือน ทั้งนี้ช่วงระยะเวลางวดบัญชีของงบการเงินและความแตกต่างของวันที่ในงบการเงินจะต้องเหมือนกันในทุกๆ งวดบัญชี⁴

7. งบการเงินรวมต้องจัดทำโดยใช้นโยบายการบัญชีเดียวกันสำหรับรายการบัญชีที่เหมือนกันและเหตุการณ์อื่นในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

งบการเงินรวมไม่ควรใช้หลักการบัญชีแตกต่างกันในเรื่องเดียวกัน แต่มีใช้ข้อบังคับที่บริษัทย่อยต้องใช้นโยบายการบัญชีเช่นเดียวกับบริษัทใหญ่ เพราะบริษัทย่อยอาจมีความจำเป็นในทางปฏิบัติ เช่นบริษัทย่อยอาจต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญาเงินกู้จากสถาบันการเงินว่าต้องดำรงอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนไว้ไม่ให้เกิน 2 ต่อ 1 ตามอัตราที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้ มิฉะนั้นสถาบันการเงินสามารถเรียกคืนหนี้ทั้งจำนวนคืนได้ทุกเมื่อเพราะระดับความเสี่ยงทางการเงินสูงเกินไป ดังนั้น ในบางกรณีที่บริษัทย่อยอาจจำเป็นต้องตีราคาทรัพย์สินเพิ่ม แล้วบันทึกส่วนเกินทุนจากการตีราคาทรัพย์สินเข้าไปโดยตรงยังส่วนของผู้ถือหุ้น ในขณะที่บริษัทใหญ่ไม่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว และบริษัทใหญ่ไม่จำเป็นต้องตีราคาทรัพย์สินเพิ่ม ซึ่งเป็นกรณีที่เห็นได้ชัดว่ากิจการในเครือมีแนวปฏิบัติทางการบัญชีในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ดังนั้นหากเกิดกรณีดังกล่าวให้เพิ่มช่องปรับปรุงรายการระหว่างกันที่ใช้นโยบายการบัญชีแตกต่างกันไว้ในกระดาษทำการ โดยบริษัทผู้ถือหุ้นให้แสดงไว้ในราคาทุนเดิมเช่นเดียวกันกับกลุ่มกิจการในกระดาษทำการ

จากนั้นจึงตัดรายการระหว่างกัน และนำยอดคงเหลือแต่ละบรรทัดมารวมกันเพื่อจัดทำงบการเงินรวมตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line consolidation) ต่อไป

8. สิทธิในการออกเสียงที่เป็นไปได้ (Potential Voting Rights)

มาตรฐานการบัญชีไทยฉบับใหม่ให้พิจารณาเฉพาะสัดส่วนการถือหุ้นในปัจจุบันเท่านั้น แต่ให้พิจารณาสิทธิในการออกเสียงที่เป็นไปได้ที่ถืออยู่ในรูปต่างๆ เช่น ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น (Share warrants) หรือ สิทธิการซื้อหุ้น (Share call options) ตราสารหนี้หรือตราสารทุน (Debt or equity instruments) ซึ่งสามารถแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญหรือตราสารอื่นที่มีใกล้เคียงกันได้ โดยเมื่อมีการเลือกใช้สิทธิแปลงสภาพตราสารดังกล่าวแล้ว กิจการจะมีอำนาจในการออกเสียงต่อนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของกิจการอื่นมากขึ้น หรือในทำนองเดียวกันเป็นการลดอำนาจในการออกเสียงดังกล่าวของบุคคลอื่น (สิทธิในการออกเสียงที่เป็นไปได้) ในการประเมินว่ากิจการมีอำนาจในการกำหนดนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของกิจการอื่นหรือไม่ กิจการต้องพิจารณาถึงการมีอยู่และผลกระทบจากสิทธิในการออกเสียงที่เป็นไปได้ที่กิจการสามารถใช้สิทธิหรือแปลงสภาพตราสารนั้นในปัจจุบัน รวมถึงสิทธิในการออกเสียงที่เป็นไปได้ซึ่งกิจการอื่นถืออยู่ด้วย ตัวอย่างสิทธิในการออกเสียงที่เป็นไปได้ที่ไม่สามารถใช้สิทธิหรือแปลงสภาพตราสารได้ในปัจจุบันได้แก่ในกรณีที่ตราสารนั้นยังไม่สามารถใช้สิทธิหรือแปลงสภาพได้จนกว่าจะถึงวันที่ที่กำหนดในอนาคตหรือจนกว่าจะเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งตามที่กำหนดไว้ในอนาคต⁵

4 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทย่อย”, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ, มิถุนายน 2550), หน้า 13.

5 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ”, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ, มิถุนายน 2550), หน้า 10-11.

ทั้งนี้ให้พิจารณาจากหุ้นที่บริษัทถือในปัจจุบันร่วมกับตราสารอื่นที่ผู้ลงทุนถือในปัจจุบันหากใช้สิทธิแปลงสภาพจากนั้นให้พิจารณาว่าหากมีการแปลงสภาพตราสารที่ถือเป็นหุ้นสามัญ จะทำให้สัดส่วนการถือหุ้นเทียบเท่ากับการถือหุ้นถึงร้อยละ 50 หรือไม่ หากใช่และไม่มีข้อบ่งชี้เป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าผู้ลงทุนมีอำนาจควบคุมกิจการที่ถูกลงทุนดังกล่าว

9. การแสดงรายการส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในงบการเงินรวมที่จัดทำตามวิธีส่วนได้เสีย

9.1 กรณีบริษัทใหญ่มีอำนาจควบคุมและถือหุ้นในบริษัทย่อย

ในงบดุล ส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยต้องแสดงในงบดุลรวมเป็นรายการแยกต่างหากจากส่วนของผู้ถือหุ้นที่เป็นของบริษัทใหญ่ภายใต้ส่วนของเจ้าของ

ในงบกำไรขาดทุน ให้แสดงกำไรหรือขาดทุนที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยเป็นรายการแยกต่างหากเช่นเดียวกัน

9.2 กรณีบริษัทใหญ่มีอำนาจควบคุมแต่ไม่ได้ถือหุ้นในบริษัทย่อย

ในงบดุล ให้แสดงส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยทั้งหมดไว้เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในงบดุลภายใต้ส่วนของเจ้าของ โดยแสดงเป็นรายการหักจาก ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทใหญ่ เพราะไม่สมควรนำส่วนของเจ้าของของบริษัทย่อยตามสัดส่วนที่บริษัทใหญ่ถือหุ้นอยู่ไปตัดกับบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยได้ เนื่องจากไม่มีบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยเลย เป็นสินทรัพย์ในงบการเงินของบริษัทใหญ่

ในงบกำไรขาดทุนให้นำกำไรสุทธิของบริษัทย่อยทั้งหมดมาแสดงเป็นรายการหักออกจากกำไรสุทธิของบริษัทใหญ่โดยแสดงไว้ในบรรทัดกำไรของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย เนื่องจากบริษัทใหญ่ ไม่ได้ถือหุ้นในบริษัทย่อย

แต่มีอำนาจควบคุม ดังนั้นกำไรสุทธิทั้งหมดของบริษัทย่อยจำเป็นต้องแสดงเป็นกำไรของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย

เงินลงทุนในบริษัทร่วม

การลงทุนในบริษัทร่วม เป็นกรณีที่ผู้ลงทุนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อกิจการที่ถูกลงทุน แต่ไม่ถึงขั้นที่มีอำนาจควบคุมบริษัทผู้ลงทุน ตัวอย่างของการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญนอกเหนือไปจากการมีอำนาจออกเสียงทั้งทางตรงหรือโดยทางอ้อมอย่างน้อยร้อยละ 20 ได้แก่ กรณีที่ผู้ลงทุนมีตัวแทนอยู่ในคณะกรรมการบริษัทหรือคณะผู้บริหารอื่นที่มีอำนาจเทียบเท่าคณะกรรมการบริษัทของกิจการที่ถูกลงทุน การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเงินปันผลหรือการแบ่งปันส่วนทุนด้วยวิธีอื่น มีรายการระหว่างผู้ลงทุนกับกิจการที่ถูกลงทุนอย่างเป็นสาระสำคัญ มีการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร หรือมีการให้ข้อมูลเชิงเทคนิคที่สำคัญในการดำเนินงาน⁶

ปัจจุบันมาตรฐานการบัญชีไทยกำหนดให้บริษัทผู้ลงทุนใช้วิธีราคาทุน (Cost method) ในการแสดงรายการเงินลงทุนในงบการเงินเฉพาะ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องจัดทำงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity Method) หรือที่เรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัด (One-line consolidation) เพิ่มเติมอีกหนึ่งงบแสดงควบคู่กันไป เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ลงทุนในการเปรียบเทียบกำไรของบริษัทที่มีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากวิธีการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทร่วมที่แตกต่างกัน ซึ่งอย่างน้อยก็จะทำให้เห็นถึงกำไรที่ยังไม่ได้จัดสรรมายังผู้ลงทุน (Undistributed earnings)

สำหรับเรื่องเงินลงทุนในบริษัทร่วม มีประเด็นที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับการจัดทำและนำเสนองบการเงินรวม 3 ประเด็น ดังนี้

6 สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม”, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ, ธันวาคม 2550), หน้า 10.

1. กรณีบริษัท ก ลงทุนในบริษัท ข เป็นบริษัทย่อย และลงทุนในบริษัท ค เป็นบริษัทร่วม

1.1 บริษัท ก ต้องแสดงงบการเงินเฉพาะตามวิธีราคาทุน

1.2 บริษัท ก ต้องจัดทำงบการเงินรวม โดยนำข้อมูลของบริษัท ข มาจัดทำงบการเงินรวมตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัด (Line-by-line consolidation) และแสดงเงินลงทุนในบริษัทร่วม ค ไว้ในงบการเงินรวมตามวิธีส่วนได้เสียโดยจะปรากฏเป็นยอดเงินลงทุนในบริษัทร่วมอยู่ในส่วนของสินทรัพย์ในงบการเงินรวม และในงบกำไรขาดทุนก็แสดงรายได้จากเงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีส่วนได้เสีย หรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัด (One-line consolidation)

ดังนั้นคำว่าตัดวิธีส่วนได้เสีย คือตัดออกจากงบการเงินเฉพาะ แต่ไม่ได้ยกเลิกในการจัดทำงบการเงินรวม นั่นคือกรณีมีเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม บริษัทผู้ลงทุนจะใช้วิธีราคาทุนสำหรับการจัดทำงบการเงินเฉพาะเท่านั้น แต่ในการจัดทำงบการเงินรวมยังคงใช้วิธีส่วนได้เสีย

2. กรณีบริษัท ก มีบริษัท ค เป็นบริษัทร่วมเพียงบริษัทเดียว

ให้บริษัท ก ทำงบการเงินเฉพาะตามวิธีราคาทุน และทำอีกงบการเงินควบคู่กันไปด้วยวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัด (One-line consolidation) ซึ่งจะให้เห็นถึงทั้งกำไรแตกต่างกัน

กำไรจากงบการเงินที่แสดงตามวิธีราคาทุน แสดงให้เห็นเงินปันผลที่ได้รับจริงที่บริษัทผู้ลงทุนประกาศจ่ายสะท้อนผลดำเนินงานที่ส่งคืนกลับมาเข้ามายังบริษัทผู้ลงทุน ในขณะที่กำไรจากงบการเงินที่แสดงตามวิธีส่วนได้เสีย จะสะท้อนกับเงินปันผลที่บริษัทผู้ลงทุนประกาศจ่าย แต่เป็นการแสดงส่วนแบ่งกำไรขาดทุนความสามารถในการลงทุน และผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานว่าให้ก่อ

เกิดผลตอบแทนในทางเศรษฐศาสตร์สูงสุดเท่าใด มูลค่าที่บันทึกเป็นรายได้จากเงินลงทุนนี้แสดงถึงมูลค่าสูงสุดของกระแสเงินสดที่อาจได้รับกลับเข้ามายังบริษัทผู้ลงทุนซึ่งถือเป็นผลตอบแทนจากการลงทุน

งบการเงินเฉพาะตามวิธีราคาทุนจะแสดงเงินลงทุนในบริษัท ค ด้วยราคาทุน ปรากฏในส่วนของผู้ถือหุ้นในงบดุล ส่วนในงบกำไรขาดทุนจะแสดงกำไรได้เงินปันผลรับ ซึ่งเป็นผลจากเงินลงทุนในบริษัท ค

สำหรับงบการเงินเฉพาะตามวิธีส่วนได้เสียที่ต้องแสดงควบคู่กันไปด้วยนั้น จะแสดงมูลค่าเงินลงทุนในบริษัท ค ซึ่งเป็นเงินลงทุนในบริษัทร่วม ไว้ในราคาทุนเดิมบวกกลับด้วยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงมูลค่าในส่วนของผู้ถือหุ้น รวมทั้งผลกระทบจากการประกาศจ่ายเงินปันผลของบริษัท ค

3. กรณีมีเงินลงทุนในบริษัทร่วม และเงินกู้ยืมให้แก่หรือจากบริษัท

เนื้อหาของผลขาดทุนที่ล้ำเงินลงทุนในบริษัทร่วม ให้สามารถนำมาหักกลบกับเงินให้กู้ยืมได้ก่อนการพิจารณาตั้งประมาณการหนี้สิน กล่าวคือ ในการจัดทำงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกได้ว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัดนั้น หากบริษัทผู้ลงทุนมีทั้งเงินลงทุนในบริษัทร่วมและเงินให้กู้ยืมแก่บริษัทร่วม ซึ่งหมายความว่ามีความเป็นทั้งเจ้าหนี้และเจ้าของในเวลาเดียวกันและบริษัทร่วมมีผลขาดทุนจากการดำเนินงานที่บริษัทผู้ลงทุนต้องรับรู้ตามวิธีส่วนได้เสียเกินมูลค่าของเงินลงทุนในบริษัทร่วมนั้น มาตรฐานการบัญชีกำหนดให้บริษัทผู้ลงทุนรับรู้ส่วนแบ่งในผลขาดทุนในบริษัทร่วมล้ำมูลค่าเงินลงทุนในบริษัทร่วมเข้ามายังส่วนได้เสียในรูปแบบอื่นของผู้ลงทุนด้วย โดยบันทึกส่วนแบ่งขาดทุนจากการลงทุนในบริษัทร่วม และลดยอดเงินลงทุนในบริษัทร่วมลงเท่ากับศูนย์ รวมทั้งลดยอดส่วนได้เสียอื่น เช่น เงินให้กู้ยืมแก่บริษัทร่วม ต่อมาเมื่อส่วนได้เสียของผู้ลงทุนมีค่าลดลงเป็นศูนย์ และผู้ลงทุนมีภาระค้ำประกันหนี้สินให้แก่บริษัทร่วม ผู้ลงทุนต้องตั้งประมาณหนี้สิน ต่อมาหากบริษัทร่วมมีกำไร

ผู้ลงทุนจะรับรู้ส่วนแบ่งกำไรจากการลงทุนในบริษัทร่วมได้ ก็ต่อเมื่อกำไรนั้นมีจำนวนเท่ากับขาดทุนที่ผู้ลงทุนยังมีได้นำมารับรู้⁷ ทั้งนี้ต้องประยุกต์ใช้หลักการนี้กับกรณีเงินลงทุนในกิจการร่วมค้าเช่นกัน

แต่ในกรณีของบริษัทย่อยนั้น ไม่มีหลักการในลักษณะนี้ เพราะกรณีของการลงทุนในบริษัทย่อยนั้น ต้องจัดงบการเงินเฉพาะด้วยวิธีราคาทุนซึ่งไม่จำเป็นต้องรับรู้ผลขาดทุนจากการดำเนินงานของบริษัทย่อย เพราะบริษัทใหญ่รับรู้เพียงรายได้เงินปันผลที่บริษัทย่อยประกาศจ่ายเท่านั้น และในขณะเดียวกันเมื่อจัดทำงบการเงินรวมตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกว่าตามเกณฑ์รวมแต่ละบรรทัดนั้นจะพบว่า บัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยจะถูกตัดหมดไปกับส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยแล้ว จึงไม่มีรายการใดคงเหลือให้ต้องรับรู้ซ้ำเข้ามายังส่วนได้เสียในรูปแบบอื่น

ส่วนได้เสียในการร่วมค้า

กิจการร่วมค้านั้นมีหลายรูปแบบทั้งที่นำเงินมาลงทุนร่วมกัน หรือนำทรัพย์สินมาใช้งานและมีการควบคุมร่วมกัน หรือต่างฝ่ายต่างเข้าร่วมกันดำเนินธุรกิจแล้วก่อให้เกิดผลพนัก (Synergy) ซึ่งปรากฏการณ์นี้มักเกิดธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น กรณีบริษัทจากต่างประเทศ มีความถนัดเฉพาะด้าน แล้วนำมาารวมเข้ากับเม็ดเงินและแรงงานของบริษัทไทยเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้ลุล่วง เป็นต้น

สำหรับกรณีส่วนได้เสียในการร่วมค้า หรือเงินลงทุนในกิจการร่วมค้านั้น มาตรฐานบัญชีไทยกำหนดให้ใช้วิธีราคาทุน (Cost Method) เงบการเงินเฉพาะ รวมทั้งให้ใช้วิธีรวมตามสัดส่วน (Proportionate consolidation) ในการจัดทำงบการเงินรวม กรณีมีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้าจะมีทางเลือกปฏิบัติให้จัดทำงบการเงิน

ตามวิธีส่วนได้เสียหรือที่อาจเรียกว่าตามเกณฑ์รวมหนึ่งบรรทัด (One-line consolidation) หากผู้ลงทุนมีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้า ดังนั้นการนำเสนองบการเงินของผู้ร่วมค้า จะขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ผู้ร่วมค้ามีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้าที่นำเงินไปลงทุนหรือไม่ ดังนี้

สำหรับเรื่องส่วนได้เสียในการร่วมค้า มีประเด็นที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับการจัดที่ และนำเสนองบการเงินรวม 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผู้ร่วมค้ามีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้า

กรณีนี้เป็นกรณีทั่วไปที่เกิดขึ้นตามปกติ ผู้ร่วมค้าจะต้องจัดทำงบการเงิน ดังต่อไปนี้

1.1 งบการเงินเฉพาะตามวิธีราคาทุน

1.1.1 งบการเงินรวมด้วยวิธีรวมตามสัดส่วน (Proportionate consolidation) กล่าวคือ ผู้ร่วมค้าจัดทำงบการเงินรวมด้วยวิธีรวมตามสัดส่วน โดยนำสินทรัพย์หนี้สิน รายได้ ค่าใช้จ่าย ที่เกิดจากการลงทุนในกิจการร่วมค้า เฉพาะส่วนที่เป็นของตนตามสัดส่วนการลงทุนรวมเข้ากับรายการที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันในงบการเงินของตนเอง เป็นรายบรรทัด โดยใช้อัตราส่วนที่เข้าลงทุนในกิจการร่วมค้าเป็นตัวคูณยอดคงเหลือทุกบัญชีของกิจการร่วมค้า เพื่อนำยอดคงเหลือดังกล่าวมารวมกับงบการเงินเฉพาะ เพื่อจัดทำงบการเงินรวมด้วยวิธีรวมตามสัดส่วน (Proportionate consolidation) ทั้งนี้ผู้ร่วมค้ามีสิทธิที่จะรวมแสดงรายการที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันของตนกับส่วนที่ตนลงทุนในกิจการร่วมค้าไว้ในบรรทัดเดียวกัน หรืออาจแยกแสดงยอดคงเหลือในบัญชีที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันของตนกับส่วนที่ตนลงทุนในกิจการร่วมค้าต่างหากจากกันเป็นคนละบรรทัดก็ได้

7. สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, “มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม”, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ, ธันวาคม 2550), หน้า 16.

2. ผู้ร่วมค้าไม่มีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้า

กรณีนี้เป็นกรณีที่กิจการผู้ร่วมค้าไม่มีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้า ซึ่งเป็นกรณีที่มิมีโอกาสเกิดได้น้อยในทางปฏิบัติ แต่อาจเกิดขึ้นได้เมื่อมีผู้ร่วมค้า 3 รายขึ้นไป ซึ่งผู้ร่วมค้าที่ไม่มีอำนาจควบคุมจะต้องจัดทำงบการเงิน ดังนี้

2.1 งบการเงินเฉพาะตามวิธีราคาทุน

2.2 งบการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย ซึ่งไม่เรียกว่าเป็นงบการเงินเฉพาะ แต่ถือว่าเป็นอีกงบการเงินที่แสดงควบคู่กันไป

ตัวอย่างการจัดทำงบการเงินกรณีมีส่วนเสียในการร่วมค้า

บริษัท ก ถือหุ้น 33 1/3% ในกิจการร่วมค้า โดยมีบริษัท ข และบริษัท ค ถือหุ้นในกิจการร่วมค้าบริษัทละ 33 1/3% เช่นกัน ดังนั้นบริษัท ข และบริษัท ค ถือหุ้นรวมกันเป็น 67%

ทั้งนี้บริษัท ก ไม่มีอำนาจควบคุมหรือตัดสินใจใดๆ อีกทั้งบริษัท ก ได้ตกลงมอบอำนาจให้บริษัท ข และบริษัท ค ไปร่วมกันบริหาร มีอำนาจควบคุมและตัดสินใจในเรื่องสำคัญทุกเรื่อง ซึ่งสรุปได้ว่า บริษัท ก ไม่มีอำนาจควบคุมในกิจการร่วมค้า ดังนั้นในการนำเสนองบการเงินของผู้ลงทุนในกิจการร่วมค้ามีแนวปฏิบัติดังนี้

กรณีของบริษัท ก ซึ่งเป็นผู้ร่วมค้าที่ไม่มีอำนาจควบคุมร่วม

1.) จัดทำงบการเงินเฉพาะ โดยแสดงส่วนได้เสียในการร่วมค้าตามวิธีราคาทุน (Cost method)

2.) จัดทำงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity method) หรือที่อาจเรียกได้ว่าตามบัญชีรวมหนึ่งบรรทัด (One-line consolidation) ซึ่งหนึ่งงบแสดงควบคู่กันไปเพื่อประโยชน์ของผู้ใช้งบการเงิน

กรณีของบริษัท ข และบริษัท ค ซึ่งถือว่าเป็นผู้ร่วมค้าที่มีอำนาจควบคุมร่วม

1.) จัดทำงบการเงินเฉพาะ โดยแสดงส่วนได้เสียในการร่วมค้าตามวิธีราคาทุน (Cost method)

2.) จัดทำงบการเงินรวมด้วยวิธีรวมตามสัดส่วน (Proportionate consolidation)

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

จากแนวโน้มของการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการรวมกิจการ การนำเสนองบการเงินเฉพาะกิจการและงบการเงินรวม หรือบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในหุ้นร่วม และเงินลงทุนในกิจการร่วมค้า รวมถึงการเปิดเผยข้อมูล ให้เป็นไปในแนวทางของมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศซึ่งให้ความสำคัญต่อการแสดงถึงประสิทธิภาพของการลงทุนมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการลดความซ้ำซ้อนในการนำเสนอข้อมูล นอกจากนั้นยังต้องการลดทางเลือกในการปฏิบัติซึ่งจะเห็นได้จากกรณีการรวมกิจการ ที่อนุญาตให้ใช้เพียงวิธีข้อ เนื่องจากเกรงว่าจะมีความพยายามบิดเบือนรายการค้าให้เข้าเงื่อนไขการใช้วิธีลดส่วนได้เสียโดยมิได้มีเนื้อหาทางเศรษฐกิจเช่นนั้นจริง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์โดยรวมก็เพื่อป้องกันการตกแต่งกำไร มุ่งเน้นให้งบการเงินตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินประเภทผู้ลงทุนมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับกระแสของทุนนิยมที่ขยายตัวไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว พร้อมๆ กับกระแสโลกาภิวัตน์

พัฒนาการของมาตรฐานการบัญชีไทยในลักษณะดังกล่าว ย่อมมีส่วนสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตลาดทุนไทยในสายตาของนักลงทุนทั่วโลก และทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีข้อมูลรอบด้านซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่ามาตรฐานการบัญชีจะได้รับการพัฒนาให้รัดกุมไปเพียงใด สิ่งหนึ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งคือการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาบัญชีทุกระดับ รวมถึงผู้ใช้งบการเงินได้ทราบถึงหลักการและเหตุผล อันเป็นที่มาของมาตรฐานการบัญชี รวมทั้งความมุ่งหมายในการกำหนดให้ใช้วิธีการบัญชีต่างๆ และให้สามารถเข้าใจถึงความหมายของตัวเลขและ

ข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงิน รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว ศักยภาพของผู้ใช้งบการเงินนั้น ย่อมสามารถส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใส และมาตรฐานที่สูงขึ้นในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. “ทฤษฎีการบัญชี” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็นเพรส, 2549.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์, ดร. “งบการเงินรวมและปัญหาการจัดทำงบการเงินรวม” พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมนิติ เพรส จำกัด, 2547.

มาตรฐานการบัญชีไทย

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. “มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 เรื่อง การรวมกิจการ (ฉบับปรับปรุง)”, 2550.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. “มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2550.

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. “มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 45 เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2550.

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. “มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 46 เรื่อง ส่วนได้เสียในการร่วมค้า” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, 2550.

ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี

ฉบับที่ 26/2549 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินทุนในบริษัทย่อย (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1) ฉบับลงวันที่ 11 ตุลาคม 2549.

ฉบับที่ 32/2549 เรื่อง คำอธิบายมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินทุนในบริษัทย่อย (ย่อหน้าที่ 27) และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม (ย่อหน้า 11) ฉบับลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549.